

Bescherming tegen overstromingen niet langer collectief goed

Emmy Bergsma

promovenda op gebied van waterbeleid, Universiteit van Amsterdam

Roos M. den Uyl

beleidsonderzoeker op gebied van klimaatadaptatie, University of Exeter

Er dreigen grote risico's voor Nederland op het gebied van waterbeheer. Klimaatverandering vergroot niet alleen de kans op grote overstromingen, ook lokale wateroverlast zal vaker voorkomen. Als gevolg van nieuw overheidsbeleid, zal een deel van de Nederlanders in de toekomst genoeg moeten nemen met minder bescherming tegen overstromingen.

Op het zesde Nationaal Deltacongres, dat onlangs plaatsvond, bleek de grote vooruitstrevendheid waarmee de overheid deze klimaatrisico's te lijf gaat. Het belangrijkste wapen in deze strijd is het zogenoemde Deltaprogramma. Maar dit programma heeft gevolgen die tot op heden aan de publieke aandacht lijken te zijn ontsnapt.

Twee maatregelen uit het Deltaprogramma, de deltabeslissing 'Waterveiligheid' en de deltabeslissing 'Ruimtelijke Adaptatie', knagen namelijk aan een van meest diepgewortelde basisrechten in de Nederlandse geschiedenis: het recht op collectieve bescherming tegen overstromingen. Vooral dunbevolkte provincies waar relatief weinig economische activiteit plaatsvindt, lijken het kind van de rekening.

Met de deltabeslissing Waterveiligheid stapt Nederland over op nieuwe normen voor de waterveiligheid. Met deze nieuwe normen wordt explicieter rekening gehouden met de mogelijke (economische) gevolgen van een overstroming. Dit betekent dat in gebieden waar het risico groot is - waar veel slachtoffers kunnen vallen of waar overstromingen veel financiële schade kunnen aanrichten - de overheid blijft inzetten op dijkversterking. Hiervoor is eerder dit jaar bedrag uitgetrokken dat met lof werd ontvangen: 20 miljard euro tot 2050.

Maar een vrijwel onbesproken keerzijde van deze deltabeslissing is dat in 'lage-risicogebieden' - dunner bevolkte of economisch minder actieve gebieden - de veiligheidsnormen omlaag gaan. Noord-Hollanders buiten de Randstad hebben in de toekomst dus minder recht op collectieve bescherming dan Noord-Hollanders in de Randstad; Friesland ontvangt relatief minder bescherming dan Zuid-Holland.

De deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie heeft een soortgelijk effect. Met deze beslissing wordt in 'lage-risicogebieden' ingezet op 'ruimtelijke maatregelen' als alternatief voor dijkversterking. Ruimtelijke maatregelen hebben niet zozeer als doel overstromingen te voorkomen, maar moeten er voor zorgen dat het lokale watersysteem de gevolgen van een overstroming beter kan opvangen. Te denken valt aan het toepassen van waterresistente bouwmaterialen in uw woning, het verminderen van verhard oppervlak op uw bedrijventerrein en het afkoppelen van uw regenwaterafvoer op het gemeentelijke rioleringsstelsel. Ruimtelijke maatregelen doen dus een groter beroep op u als burger.

Bij elkaar opgeteld, heeft het Deltaprogramma tot gevolg dat burgers in 'lage-risicogebieden' minder aanspraak kunnen maken op collectieve bescherming tegen overstromingen dan burgers in 'hoge-risicogebieden' terwijl zij tegelijkertijd moeten mee-investeren in 'ruimtelijke maatregelen' om zich te blijven weren tegen overstromingen.

Deze verandering is vanuit een financieel oogpunt begrijpelijk. Op sommige plekken is inzetten op ruimtelijke maatregelen ‘kostenefficiënter’ dan overal de dijken verhogen. Waterbeheer stelt ons land nu eenmaal voor lastige keuzes. Maar met het Deltaprogramma stuurt de Nederlandse overheid aan op technocratische besluitvorming over overstromingsrisico’s, waardoor dit soort besluiten buiten het politieke en publieke debat wordt gehouden.

Dit is onverstandig. De gevolgen van het Deltaprogramma zijn niet alleen technisch van aard, maar raken mensen daadwerkelijk. De overheid houdt de belangenafwegingen achter het Deltaprogramma nu vooral intern. Hierdoor kunnen mensen de keuzes achter het nieuwe waterbeleid niet bevragen. Bovendien kunnen burgers en bedrijven, als zij hierover niet geïnformeerd zijn, zich niet voorbereiden op de gevolgen die het nieuwe waterbeleid voor hen zal hebben. De overheid zou juist open moeten zijn over dit soort keuzes. Niet alleen voor de legitimiteit, maar ook voor een effectieve uitvoer van het Deltaprogramma.